

FIIA 9/2015

COMMENT

Sinikukka Saari
Vanhempi tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Integraatio vai valtioliitos? > Venäjän ja Etelä-Ossetian välinen uusi sopimus tekee Etelä-Ossetiasta käytännössä osan Venäjää

Krimin niemimaa ei ole ainoa entinen Neuvostoliiton alue, jonka Venäjä on ottanut haltuunsa. Venäjä ja Georgiasta irtautunut Etelä-Ossetia solmivat äskettäin integraatiosopimuksen, joka käytännössä poistaa niiden välisen rajan. Onkin vaikea nähdä suurta eroa Etelä-Ossetian ”integraation” ja suoranaisen liittämisen välillä.

Maaliskuun kahdeksastoista oli hyvä päivä Venäjän presidentille Vladimir Putinille. Kaksi päivää julkisuuteen palaamisensa jälkeen Putin oli oman show’nsa keskipisteenä. Aamupäivällä hän allekirjoitti liittolais- ja integraatiosopimuksen Georgiasta irtautuneen Etelä-Ossetian tosiasiallisen johtajan Leonid Tibilovin kanssa. Saman päivän iltana Putin juhlisti Krimin Venäjään liittämisen ensimmäistä vuosipäivää Kremlin kupeessa järjestetyssä suuressa juhlassa.

Ajoitus ei tietenkään ollut sattumaa. Päivän tapahtumilla korostettiin Venäjän laajentuvaa otetta naapurustostaan. Siinä missä Krimin miehitys ja liittäminen Venäjään hoidettiin nopeasti ja virallisesti, Etelä-Ossetian liittäminen on tapahtunut vähitellen ja epävirallisesti. Molemmat tapaukset ovat kuitenkin osa vuosi vuodelta vahvistuvaa Venäjän ulkopoliittikan piirrettä: Venäjä puolustaa omia etujaan lähialueillaan piittaamatta muiden entisten neuvostotasavaltojen suvereniteetista.

Etelä-Ossetian johtajien julkinen tavoite on liittyä osaksi Venäjää, ja integraatiosopimus on nähty ensimmäisenä askeleena kohti tätä tavoitetta. Venäjä solmi samankaltaisen sopimuksen – joka tosin nimettiin liittolais- ja strategisen

kumppanuuden sopimukseksi – Abhasian kanssa jo tammikuussa 2015.

Joidenkin kommentaattoreiden mukaan nämä sopimukset eivät käytännössä muuta juuri mitään. Venäjä on tunnustanut molemmat Georgian separatistialueet itsenäisiksi jo elokuussa 2008, minkä jälkeen niiden taloudellinen ja poliittinen riippuvuus Venäjästä on jatkuvasti kasvanut. Nykyistä Etelä-Ossetiaa on vaikea pitää millään tavoin suvereenina.

Ensinnäkin jopa 90 prosentilla Etelä-Ossetian noin 30 000–40 000 asukkaasta on itse asiassa Venäjän kansalaisuus. Venäjä aloitti järjestelmällisen passien myöntämisen jo pian Putinin tultua presidentiksi 2000-luvun alussa. Georgian johtajien mukaan Venäjä valmistautui jo alueen valtauksen. Passeja myöntämällä Venäjä näet loi osseeteista ”maanmiehiä”, joita se voisi sitten väittää puolustavansa aseellisesti. Osseetit ovat etninen ja kielellinen vähemmistöryhmä, jotka asuvat osittain Venäjällä ja osittain Georgiassa.

Toiseksi Venäjä on käytännössä ainoa Etelä-Ossetian tulonlähde. Arviolta jopa 90 prosenttia Etelä-Ossetian budjetista tulee suoraan Venäjän federaatiolta. Venäjä tukee Etelä-Ossetiaa suhteellisesti ottaen

enemmän kuin Tšetšeniaa, Ingušiaa tai edes Krimiä. Etelä-Ossetia on jo käytännössä integroitunut Venäjän finanssimarkkinoihin; valuuttanakin siellä on käytössä Venäjän rupla.

Kolmanneksi Venäjällä on Etelä-Ossetian alueella sotilastukikohta ja noin 3 500 sotilasta. Etelä-Ossetian ja Georgian välinen raja on lähes tyystin suljettu ja sitä vartioi 1 500 venäläistä rajavartijaa. Kun ottaa huomioon, että Etelä-Ossetiassa asuu ehkä vain noin 30 000 asukasta, on Venäjän aseellinen läsnäolo huomattava – joka seitsemäs henkilö Etelä-Ossetiassa on aseistettu Venäjän valtion edustaja. Lisäksi Etelä-Ossetian tosiasialliseen hallitukseen kuuluu aina venäläisiä ministereitä.

Muuttaako uusi liittolais- ja integraatiosopimus siis käytännössä mitään vai onko kyse vain jo olemassa olevan asiaan tilan vahvistamisesta?

Suurin sopimuksen mukanaan tuoma muutos koskee Etelä-Ossetian ja Venäjän välistä rajaa, joka on virallisesti edelleen Georgian ja Venäjän raja. Käytännössä sopimus poistaa tämän rajan merkityksen: rajamuodollisuudet ja tullit poistuvat, ja Venäjä ja Etelä-Ossetia muodostavat sopimuksen 3. ja 5. artiklan mukaan ”yhtenäisalueen”. Tämä muotoilu on kätevä tapa kiertää se ongelma, että Etelä-Ossetia ei voi virallisesti

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 4327000

Fax

(09) 4327799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on riippumaton tutkimuslaitos, joka tuottaa korkeatasoista tutkimusta poliittisen päätöksenteon ja avoimen keskustelun tukemiseksi niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Korkean laadun varmistamiseksi ainakin kaksi asiantuntijaa lukee ja kommentoi kaikkien instituutin julkaisujen käsikirjoituksia. Julkaisut käyvät lisäksi läpi ammattimaisen kielitarkastuksen ja editointiprosessin. Julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

liittyä Euraasian talousunioniin, sillä unionin muut jäsenet – Kazakstan, Valko-Venäjä ja Armenia – eivät ole tunnustaneet Etelä-Ossetian itsenäisyyttä.

Venäjä on sopimuksessa lupautunut myöntämään passit niille Etelä-Ossetian asukkaille, joilla sellaista ei vielä ole sekä ulottamaan sosiaali- ja terveystakuutuspalvelunsa kaikille Venäjän passin haltijoille. Venäjä takaa lisäksi Etelä-Ossetian viranomaisille palkkatason, joka vastaa Pohjois-Kaukasian federaatiopiirin alueella asuvien Venäjän kansalaisten keskipalkkaa, ja nostaa vastaavasti eläkkeet alueen keskitasolle. Lisäksi sopimus velvoittaa Etelä-Ossetian kaikki koulut seuraamaan venäläistä opetussuunnitelmaa.

Voi siis kysyä: kun kaikki Etelä-Ossetian asukkaat ovat Venäjän kansalaisia ja nauttivat Venäjän valtion tarjoamista etuuksista, kun kaikki raha tulee Venäjältä, kun Etelä-Ossetian ja Venäjän välillä ei käytännössä ole rajaa ja kun venäläiset rajavartijat vartioivat Etelä-Ossetian ja Georgian välistä rajaa, eikö Etelä-Ossetia ole käytännössä osa Venäjää?